

פרשת ואתחנן – לשמוח במה שאני

הקוטביות התמוהה

1. דברים פרק ד, ג-ד

(ג) עֵינֵיכֶם הָרְאוּת אֶת אֲשֶׁר עָשִׂה ה' בְּבַעַל פְּעוֹר כִּי כָל הָאִישׁ אֲשֶׁר הִכָּה אֲזוּרֵי בַעַל פְּעוֹר הִשְׁמִימוּ ה' אֶלְקֵיךָ מִקֶּרֶךְ: (ד) וְאַתֶּם הִדְבַּקִּים בָּה' אֶלְקֵיכֶם וְזִיִּים כְּלַכֶּם הַיּוֹם

2. מעט מן האור דברים עמוד 56

חטא בעל פעור נזכר כאן אמנם בקיצור נמרץ ... תמוה לכאורה, מדוע נדרש משה להציב כאלטרנטיבה לעומתם את המדרגה העליונה מכל: "ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום? האומנם כל מי שמבקש להישמר מעבודת אלילים כה בזויה ומטונפת כבעל פעור - חייב להעפיל למדרגת הדבקות של חסדי עליון? האם לא די שיפנה לה עורף כדי שינצל מעונשה של זל? משל למה הדבר דומה, לאדם המבקש לתאר את דמותו של פלוני אלמוני באמרו: אין הוא רשע כאייכמן והיטלר, אלא דומה יותר לחזון איש ולרב קוק... נו באמת ... איזו השוואה אומללה.. וכי אין דרך לדייק יותר בהבחרת הבדלים, בלא להציב ניגודים כה דרמטיים?

3. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף סד עמוד א

הנצמדים לבעל פעור - כצמיד פתיל, ואתם הדבקים בה' אלקיכם - כשתי תמרות הדבקות זו בזו (כלומר: אלל אבותם לא השיבו זאת על לזם שעבודה זרה מגונה היא מכל עבודה זרה שעולם, ונלמדו ולדבוקו זה כלמיד פתיל המוקף על פי כלי שממרחין אותו בשעוה יפה, ואל המוקס לא היו נלמדים אלל דבוקים כתמרות המדבקות, שדבקות ואינו לדבוקו). במתנייתא תנא: הנצמדים לבעל פעור - כצמיד על ידי אשה, ואתם הדבקים בה' אלקיכם - דבוקים ממש (שזה הוא אללל לדבוק משמע מחובר טפי מנלמד, למידין אינו מחוברין ונמשכין וזוין איך ואיך, דבוק - משמע יפה יפה).

מהות עבודת פעור

4. רש"י במדבר פרק כה פסוק ג

(ג) פעור - על שם שפוערין לפניו פי הטבעת ומולאין רעי, וזו היא עבודתו:

5. סימן לבנים עמוד 33

איך ניתן להבין זאת, אחרי דבר שכזה עם ישראל נמשך? עם ישראל שראה את כל המופתים, שזכה להתגלות ה', הוא שנצמד לבעל פעור? מה שאנחנו מוציאים מהגוף הוא מה שלא נחוץ לנו. הקב"ה יצר אותנו באופן כזה שהעודפים האלה הדברים שאין לנו בהם צורך, מריחים רע, דוחים אותנו, הם פסולת, "רע" - רע. הפעור הוא תרבות המאמצת את הפסולת הזו כפי שהיא. לא כל מה שאפשר להכניס לגוף ולנפש אכן צריך להכניס

6. אור החיים דברים פרק ד

חיים כלכם היום. נמשכת למעלה ולמטה, נמשכת למעלה על זה הדרך אלקיכם חיים כי ה' נקרא (לקמן ה' כ"ג) אלקים חיים, ונמשכת למטה ג"כ חיים כלכם, והכוונה בשיעור הדיבור על זה הדרך להעיר שהחיים נמשכים להם ממקור החיים, והכוונה בזה שזולת זה לא יקרא חיים הגם שיתנועע ויאכל וכי שהרשעים בחייהם קרוים מתים (ברכות יח ב) לצד שמקורם מקור המיתה, וזה הוא החידוש שמחדש להם משה במאמר זה שמודיעם שהם חיים ממקור החיים:

שעולם הפנים יעצב את עולם החוץ

7. תלמוד בבלי מסכת שבת דף קנו עמוד ב

ר"ע הוויא ליה ברתא, אמרי ליה כלדאי [חוזים בכוכבים]: : ההוא יומא דעיילא לבי גננא [לחופתה] - טריק לה חיוויא ומיתא [יכישנה נחש ותמות]. הוה דאינא [דואג] אמילתא טובא. ההוא יומא [שנכנסה לחופה] שקלתא

למכבנתא [סו של זהב לקשוט הראש], דצתא בנודא [נעצה אותה בקיר].. איתרמי איתיב בעיניה דחיויא. לצפרא כי קא שקלה לה - הוה קא סריך ואתי חיויא בתרה. אמר לה אבוה: מאי עבדת? - אמרה ליה: בפניא [אמש] אתא עניא, קרא אבבא, והוו טרידי כולי עלמא בסעודתא, וליכא דשמעיה. קאימנא [קמתי], שקלתי לריסתנאי דיהבית לי [למנת הסעודה שלי]. יהבתייה ניהליה. אמר לה: מצוה עבדת! נפק ר"ע ודרש: וצדקה תציל ממות

8. תלמוד בבלי מסכת נדרים דף נ עמוד א

ר' עקיבא איתקדשת ליה ברתיה (דבר) דכלבא שבוע, שמע (בר) כלבא שבוע אדרה הנאה מכל נכסיה, אזלא ואיתנסיבה ליה. בסיתוא הוה גנו בי תיבנא, הוה קא מנקיש ליה תיבנא מן מווייה, אמר לה: אי הואי לי, רמינא לייך ירושלים דדהבא.

9. והגדת בראשית עמוד 163

ואמרתי, שלכן תיקנו לנו לבקש בברכת המזון: "הרחמן הוא ישלח לנו ברכה מרובה", אבל: "בבית הזה" שהברכה המרובה לא תסחרר דעתנו ולא תמריצנו להחליף דירה. ולא זו בלבד, אלא גם "על שולחן זה שאכלנו עליו", שאפילו ריהוט לא נחליף!

10. בראשית פרק ג, ו-ז

(ו) וַתֵּרָא הָאִשָּׁה כִּי טוֹב הָעֵץ לְמַאֲכָל וְכִי תֹאֲוָה הוּא לְעֵינַיִם וְזוֹמַד הָעֵץ לְהַשְׁכִּיל וַתִּקְחוּ מִפִּרְיוֹ וַתֹּאכַל וַתֵּתֶן גַּם לְאִישָׁהּ עִמָּהּ וַיֹּאכַל: (ז) וַתִּפְקְזוּנָה עֵינֵי שְׂעִיָּהֶם וַיִּדְעוּ כִּי עִרְמוֹם הֵם וַיִּתְּפְרוּ עָלֶיהָ תְּאֵנָה וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם זִוְגָרָה:

ספורנו

(ז) ותפקחנה עיני שניהם. נתנו לב אל כל ערב ותענוג אף על פי שזיק, כי שימת לב וההשגחה בדבר תקרא פקיחות עין, כאמרו "אף על זה פקחת עיניך" (איוב יד, ג): וידעו כי ערומים הם. ידעו שראוי לכסות מקום הערוה, בהיות מעתה רוב פעולתו מכוונת לתענוג מאוס ומזיק:

11. בראשית פרק ג, א

(א) וַהֲנוֹשֵׁה הָיְתָה עֵרֹם מִכֹּל זֵוֹיֵת הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר עָשִׂה ה' אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר אֵל הָאֱשֶׁה אֵף כִּי אָמַר אֱלֹקִים לֹא תֹאכְלוּ מִכֹּל עֵץ הָעֵדֶן:

רש"י

(א) והנחש היה ערום - מה ענין זה לכאן היה לו לסמוך (פסוק כא) ויעש לאדם ולחשטו כתנות עור וילבישם. אלל למדך מאיזו עילה קפץ הנחש עליהם, ראה אותם ערומים ועוסקים בתשמיש לעין כל ונחלוה לה:

12. דברים פרק ה, יח

(יז) וְכֹלֹא תִזְמַד אֲשֶׁת רֵעֶךָ ס וְכֹלֹא תִתְאָוֶה בֵּית רֵעֶךָ שְׂדֵהוּ וְעַבְדּוֹ וְאִמּוֹתָיו שְׂדֵרוֹ וְזוֹמְרוֹ וְכֹל אֲשֶׁר לְרֵעֶךָ: ס

אבן עזרא שמות פרק כ פסוק יז

(יד) לא תחמוד אנשים רבים יתמהו על זאת המצוה, איך יהיה אדם שלא יחמוד דבר יפה בלבו כל מה שהוא נחמד למראה עיניו. ועתה אתן לך משל. דע, כי איש כפרי שיש לו דעת נכונה, והוא ראה בת מלך שהיא יפה, לא יחמוד אותה בלבו שישכב עמה, כי ידע כי זה לא יתכן. ואל תחשוב זה הכפרי שהוא כאחד מן המשוגעים, שיתאוה שיהיה לו כנפים לעוף השמים, ולא יתכן להיות, כאשר אין אדם מתאוה לשכב עם אמו, אעפ"י שהיא יפה, כי הרגילותו מנעוריו לדעת שהיא אסורה לו. ככה כל משכיל צריך שידע, כי אשה יפה או ממון לא ימצאנו אדם בעבור חכמתו ודעתו, רק כאשר חלק לו ה'

13. דע את עצמך עמוד קלח

הקב"ה אומר לאדם הראשון "כי ביום אכלך ממנו מות תמות". הוא לא מת באותו יום, הוא חי אלף שנה [בעתם תשע מאות ושלושים כי שבעים שנה נתן לדוד המלך], אבל המקרא מעיד "כי ביום אכלך ממנו מצות תמות" היתכן? אלא, עצם הרצון שלו לאכול מעץ הדעת, עצם זה שהוא רצה - כבר התחיל למות. כל החיים אחרי זה הם תהליך של המתה עצמית על ידי הרצונות

14. בראשית פרק יב פסוק ד

וַיִּכְרֶה אַבְרָם כֶּאֱשֶׁר דִּבֶּר אֵלָיו ה' וַיִּכְרֶה אֹתוֹ לוֹט וְאַבְרָם בֶּן זִמְשֵׁי שְׁנַיִם וּשְׁבַעִים שָׁנָה בְּצֵאתוֹ מִצֹּרָר:

22. תלמוד בבלי מסכת מכות דף כד עמוד ב

וכבר היה ר"ג ורבי אלעזר בן עזריה ורבי יהושע ורבי עקיבא מהלכין בדרך ... כיון שהגיעו להר הבית, ראו שועל שיצא מבית קדשי הקדשים, התחילו הן בוכין ור"ע מצחק. אמרו לו: מפני מה אתה מצחק? אמר להם: מפני מה אתם בוכים? אמרו לו, מקום שכתוב בו: והזר הקרב יומת ועכשיו שועלים הלכו בו ולא נבכה? אמר להן: לכך אני מצחק, דכתיב: ואעידה לי עדים נאמנים את אוריה הכהן ואת זכריה בן יברכיהו, וכי מה ענין אוריה אצל זכריה? אוריה במקדש ראשון וזכריה במקדש שני! אלא, תלה הכתוב נבואתו של זכריה בנבואתו של אוריה, באוריה כתיב: לכן בגללכם ציון שדה תחרש [ונג',] בזכריה כתיב: עוד ישבו זקנים וזקנות ברחובות ירושלים, עד שלא נתקיימה נבואתו של אוריה - הייתי מתיירא שלא תתקיים נבואתו של זכריה, עכשיו שנתקיימה נבואתו של אוריה - בידוע שנבואתו של זכריה מתקיימת

23. תלמוד בבלי מסכת תענית דף כו עמוד ב

אמר רבן שמעון בן גמליאל: לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר כאב וכיום הכפורים, שבהן בנות ירושלים יוצאות בכלי לבן שאולין, שלא לבייש את מי שאין לו, כל הכלים מעונין מבילה. ובנות ירושלים יוצאות והולות בכרמים, ומה היו אומרות: בחור! שא נא עיניך וראה מה אתה בורר לך, אל תתן עיניך בנוי, תן עיניך כמשפחה, שקר החן והבל היפי אשה יראת ה' היא תתהלל.

הקשר בין חוסר שמחה לעבודה זרה

24. דברים פרשת כי תבוא פרק כח פסוק מה - מז, מה-מו

(מוה) וּבָאוּ עִלְיֶיךָ כָּל הַתְּקִלּוֹת הָאֵלֶּה וּרְדִפוּךָ וְהִשְׁגִּיחוּ עֵד הַשְּׂמֶרֶךְ כִּי לֹא יִשְׁמַעְתָּ בְּקוֹל ה' אֱלֹהֶיךָ לְשִׁמּוֹר מִצְוֹתָיו וְזִקְתָּו אֲשֶׁר צִוָּךְ: (מוז) תִּזְוֹת אֲשֶׁר לֹא עֲבַדְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּשִׁמְזוּהָ וּבְטֹיֵב לִבְבִּי מִרֵּב כָּל:

25. שיג ושיח חלק ב עמוד 343

וזה מתמיהה. נכון שטוב ונעים לחיות בשמחה. אך האם היעדר שמחה הוא חטא? ואפילו אם הוא חטא - האם יש בחטא זה כדי להסביר גודל מבהיל כזה המתואר בפרשת התוכחה?

26. קהלת

(פרק ג פסוק יב) יָדַעְתִּי כִּי אֵין טוֹב בָּם כִּי אִם לְשִׂמְזוּהָ וּלְעִשְׂוֹת טוֹב בְּזוּזִי: פסוק כב וְרֵאִיתִי כִּי אֵין טוֹב מֵאֲשֶׁר יִשְׁמָוּ הָאָדָם בְּמַעֲשָׂיו כִּי הוּא זֹלְקוֹן כִּי מִי יִבְאֵנוּ לְרֵאוֹת בְּמָה שִׁיחֵהוּ אֲנֹרְיוֹ: (פרק ח פסוק טו) וְשִׁבְזוּתִי אֲנִי אֶת הַשְּׂמְזוּהָ אֲשֶׁר אֵין טוֹב לָאָדָם תִּזְוֹת הַשְּׂמִיטָה כִּי אִם לְכֹאכּוֹל וּלְעִשְׂוֹת וּלְשִׂמְזוּהָ וְהוּא יִלְוֵנוּ בְּעַמְלֹו יְמֵי זִקְנֵי אֲשֶׁר נָתַן לֹו הָאֱלֹהִים תִּזְוֹת הַשְּׂמִיטָה: (פרק יא פסוק ח) כִּי אִם יִשְׁנִים הָרֶבֶה יִזְוִיהָ הָאָדָם בְּכֹלם יִשְׁמָו וְיִזְכֹּר אֶת יְמֵי הַזֹּשֶׁף כִּי הָרֶבֶה יִהְיוּ כָּל יְשָׁבָא הַבָּל:

27. שיג ושיח שם עמוד 344

באופן פרדוקסלי הספר הממוקד ביותר בשמחה בין כל ספרי המקרא הוא דוקא זה הנחשב בדרך כלל למדוכדך מכולם: ספר קהלת. קהלת ידוע לשמצה כאיש שהיה לו הכול ובכל זאת חשב שהכל הבל. כמעט ארבעים פעם מופיעה המילה "הבל" במגילה הזו, ומקובל לחשוב שמובנה שווא, חוסר משמעות, חוסר טעם, שטות. אולם גם המילה "שמחה" מככבת במגילת קהלת. היא מופיעה בה 17 פעמים ... ספר קהלת נראה מסוכסך ומבלבל כל עוד אין עומדים על מובנה הנכון של המילה "הבל". ה"הבל" של קהלת איננו חסר טעם, חסר משמעות או שטות. ההבל הוא מה שאנו נושפים, נשימה קלה, שטוח. ספר קהלת הוא הרהור מתמשך על מוסר. יהיו חיינו ארוכים ככל שיהיו, אנחנו יודעים שיום אחד נמות. חיינו הם רק מיקרו שנייה בהיסטוריה של היקום. "דור הולך ודור בא והארץ לעולם עומדת". אנחנו חולפים כאד, כנשימה קלה. החיים קצרים ושביירים. כל ההבדל בין חי למת תלוי בנשימה ... קהלת מצא את המשמעות לא באושר אלא בשמחה - מפני שהשמחה שוכנת לא במחשבות המחר, אלא בהכרת הטוב של היום. אנחנו כאן, אנחנו חיים, אנחנו בין אנשים אחרים השותפים לתחושת העליצות שלנו ... כשאנחנו מתמקדים ברגע, כשאנחנו מרשים לעצמנו לרקוד, לשיר ולהודות, כשאנו עושים דברים לשמם ולא על מנת לקבל פרס, כשאנו משתחררים מהנפרדות שלנו ונעשים קול במקהלת הקודש - או אז שורה עלינו שמחה!!

15. והגדת בראשית עמוד 167

למרות שהוא לא נצטווה מפי עליון, ולא הובטח באותן הבטחות. הכיר בגדולתו של אברהם, וחש כי הפורש ממנו כפורש מן החיים. בבחינת: "רב שגלה מגלין תלמידיו עמו" כי בלעדיו אין לו חיים. התייסר עמו ברעב וירד עמו למצרים. עמד בשלמות בניסיון העוני ואז:

16. בראשית פרק יג, ה-ז

(ה) וְגַם לְלוֹט הֶהְלֵךְ אֶת אַבְרָם הַיְהוָה צִאֵן וּבָקֵר וְאֵהֲלִים: (ו) וְלֹא נָשָׂא אֹתָם הָאָרֶץ לְשִׁבְתָּ יוֹדוּ כִּי הָיָה רְכוּשָׁם רָב וְלֹא יָכֹלוּ לְשִׁבְתָּ יוֹדוּ: (ז) וַיְהִי רֵיב בֵּין רְעֵי מִקְנֵה אַבְרָם וּבֵין רְעֵי מִקְנֵה לוֹט וְהַכְנַעְנֵי וְהַפְּרָזִי אֲזִי יֵשֵׁב בְּאָרְצָם: (יא) וַיִּבְחָר לוֹ לוֹט אֶת כָּל כְּפַר הַיַּרְדֵּן וַיֵּסַע לוֹט מִמֶּקְדָּם וַיִּפְרְדוּ אִישׁ מֵעַל אָזְוִיו:

ומלך אגדה הסיע עלמו מקדמונו של עולם אמר אי אפסי לא כזכרם ולא כאלקיו

17. מעט מן האור דברים עמוד 57

ההיצמדות מגמתה לחבר באופן חיזוני, שני גופים זרים זה לזה. ולפיכך גם אם ראשיתה כ'צמיד פתיל' המהודק בחזקה, סופה להתרופף כ'צמיד על ידי אשה' ולהתפרק לחלוטין - ככלות הכל. ואילו הדבקות הינה ביטוי לקשר טבעי - פנימי, ולפיכך גם אם ראשיתה כשתי תמרות שהחיבור ביניהן רופף, הרי כיון שיונקות הן מענף אחד מאוחדות הן בשרשן וסופו - "דבקות ממש!"

ממעטין בשמחה

18. שולחן ערוך אורח חיים סימן תקנא סעיף א

משנכנס אב ממעטין בשמחה; ובר ישראל דאית ליה דינא בהדי כותי, לישתמיט מיניה דריע מזליה.

19. דברים פרשת ואתחנן פרק ז פסוק ו - ז, ו-י

(ו) כִּי עַם קְדוֹשׁ אֲתָהּ לָהּ אֱלֹהֶיךָ בְּךָ בְּזֹרֵה ה' אֱלֹהֶיךָ לְהִיּוֹת לוֹ לְעַם סְגֻלָּה מִכָּל הָעַמִּים אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה: (ז) לֹא מִרְבָּבָם מִכָּל הָעַמִּים זֹשֶׁף ה' בָּכֶם וַיִּבְחָר בָּכֶם כִּי אֲתֶם הַמְעֻט מִכָּל הָעַמִּים:

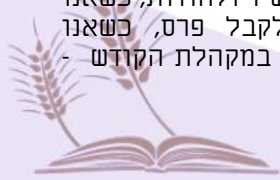
(ז) לא מרצבם - כפשוטו. ומלכנו לפי שאין אחס מגדלים עלמכם כשאני משפיע לכם עונה לפיכך תשקתי בכם:

20. תלמוד בבלי מסכת חולין דף פט עמוד א

לא מרצבם מכל העמים חשק ה' בכם ונג', אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל: הושקני בכם, שאפילו בשעה שאני משפיע לכם גדולה אתם ממעטין עצמכם לפני, נתתי גדולה לאברהם - אמר לפני ואנכי עפר ואפר, למשה ואהרן - אמר ונתנו מה, לדוד - אמר ואנכי תולעת ולא איש, אבל עובדי כוכבים אינן כן, נתתי גדולה לנמרוד - אמר הכה נבנה לנו עיר, לפרעה - אמר מי ה',

21. ליקוטי מוהר"ן תורה רפב

כי זה ידוע שצריך האדם ליזהר מאד להיות בשמחה תמיד, ולהרחיק העצבות מאד מאד (כמבואר אצלנו כמה פעמים) ואפי' כשמתחיל להסתכל בעצמו וראה שאין בו שום טוב, והוא מלא חטאים, ורוצה הבעל דבר להפילו על ידי זה בעצבות ומרה שחורה ח"ו, אעפ"כ אסור לו ליפול מזה, רק צריך לחפש ולמצוא בעצמו איזה מעט טוב, כי איך אפשר שלא עשה מימיו איזה מצוה או דבר טוב, ואף שכשמתחיל להסתכל באותו הדבר הטוב, הוא רואה שהוא ג"כ מלא פצעים ואין בו מתום, היינו שרואה שגם המצוה והדבר שבקדושה שזכה לעשות, הוא ג"כ מלא פניות ומחשבות זרות ופגמים הרבה, עכ"ז איך אפשר שלא יהיה באותה המצוה והדבר שבקדושה איזה מעט טוב, כי עכ"פ איך שהוא, עכ"פ היה איזה נקודה טובה בהמצוה והדבר טוב שעשה, כי צריך האדם לחפש ולבקש למצוא בעצמו איזה מעט טוב, כדי להחיות את עצמו, ולבוא לידי שמחה כנ"ל, ועל ידי זה שמחפש ומוצא בעצמו עדיין מעט טוב. עי"ז הוא יוצא באמת מכף חובה לכף זכות ויוכל לשוב בתשובה

שעולם הפנים יעצב את עולם החוץ ולא להפך

7-8 – בגמרא מסופר שלר"ע היתה בת. החוזים בכוכבים גילו לר"ע שביום חתונתה של הבת יכיש אותה נחש והיא תמות. ר"ע דאג ושמר את הדבר. כשהגיע יום החתונה לאחר שנכנסה לחופה, הורידה הבת את סיכת הזהב שהיתה לה בראש ונעצה אותה בכותל, בדרך פלא הסיכה ננעצה בעין הנחש ובבוקר כשבאה לקחת את הסיכה כששלפה אותה מהכותל יצא גם הנחש המת. ר"ע שראה את הנס שאל את בתו איזה מעשה טוב עשתה והשיבה שאתמול בזמן הסעודה דפק עני על הדלת ואיש לא שם אליו לב, היא לקחה את המנה שלה והביאה לעני. כששמע ר"ע את המעשה, אמר צדקה תציל ממות!!

מדוע דווקא מעשה חסד מול העני הוא זה שהציל את בתו של ר"ע וכן יש לברר האם יש משמעות לכך שדוקא הסיכה של בתו של ר"ע הצילה אותה? נעיין בסיפור נוסף על ר"ע שדרכו נוכל לקבל תשובות. נחזור לתחילת הדרך של ר"ע. ר"ע היה רועה צאן אצל כלבא שבוע, עני מרוד ובנוסף גם רמת המשכל שלו שאפה לאסוף. כלבא שבוע מעולם לא חשב שבתו תחפוץ להנשא לרועה המסכן, אך זה קרה! כלבא שבוע שלא ראה את הדברים בעין טובה הדיר את בתו מנכסיו ולאחר החתונה שהתקיימה בימות החורף, הלכו ר"ע ורחל ומחמת עניותם היו ישנים בין התבן. כרים וכסתות לא היה להם ובבוקר היה ר"ע מלקט תבן מבין שערותיה אך הוסיף ואמר לרחל שאם יבוא יום והוא יתעשר הוא יקנה לה תכשיט שנקרא ירושלים של זהב.

משפחתו של ר"ע עברה שינוי מעמדי מן הקצה אל הקצה, מעוני גדול הם נעשו עשירים גדולים. מצד אחד ר"ע לא נמנע מלקנות לביתו סיכה של זהב, אבל מה שבטוח שהסיכה של זהב לא סנורה את בתו של ר"ע, גם כשרמת החיים השתנתה היא עדין שמה לב לעניים, בחתונה אף אחד לא שם לב, האחרונה שהיינו מצפים שתשים לב זו הכלה, אבל בתו של ר"ע התחנכה אצל מאמא רוחל, אצל אותה אמא שלא היה לה סיכה של זהב על הראש אלא קש ותבן. אי אפשר להתעלם מההשוואה שיש בין הסיכה לבין הקש. חיי מותרות אין הכוונה שלאדם אסור להשתדרג ולהתחדש אלא הכוונה לא להיות משועבד ובטח לא להיות מכור. הסיכה של בתו של ר"ע לא גרמה לה להתעלם מהעני....

הרב גלינסקי אומר וורט יפה: תיקנו לנו לבקש בברכת המזון: "הרחמן הוא ישלח לנו ברכה מרובה", אבל: "בבית הזה" שהברכה המרובה לא תסחרר דעתנו ולא תמריצנו להחליף דירה. ולא זו בלבד, אלא גם "על שולחן זה שאכלנו עליו", שאפילו ריהוט לא נחליף! אז נכון, לא צריך לקחת את הדברים כפשוטם, כבר אמרנו שיותר להתחדש ויותר להתרחב, אבל לא להיות משועבד, לבדוק כל פעם מהם הצרכים האמיתיים ובהתאם לכך לפעול.

בתעשיות השונות קצב החידושים מסחרר מאד, אנשים כל הזמן צריכים להרגיש שהם לא נמצאים בפיגור, כל שנתיים מחליפים ריהוט, שלא לדבר על ביגוד שמה שהיה רלוונטי שנה שעברה כבר לא רלוונטי להשנה וכן על זו הדרך בכל התחומים. אדם שכל הזמן בודק מה האופנה זה אדם שמשועבד לחיי מותרות, השעבוד הזה נולד מעון פעור!!

סיכום

1-2 – אחד החטאים שהשאירו צלקת קשה היה עוון פעור. משה, לפני שנפרד מעם ישראל אומר דברי חיזוק והדרכה לעם ישראל. - "עיניכם הרואות את אשר עשה ה' בבעל פעור כי כל האיש אשר הלך אחרי בעל פעור השמידו ה' אלוקיך" וכיון שכך עליכם לדעת שהברכה לא תבוא מהצמדות לבעל פעור אלא "ואתם הדבקים בה' אלוקיכם חיים כולכם היום!!". הרב חנן פורת תמה מדוע נדרש משה להציב כאלטרנטיבה לעוון פעור את המדרגה העליונה מכל: "ואתם הדבקים בה' אלוקיכם חיים כולכם היום? האומנם כל מי שמבקש להישמר מעבודת אלילים כה בזויה ומטונפת כבעל פעור - חייב להעפיל למדרגת הדבקות של חסדי עליון? האם לא די שיפנה לה עורף כדי שינצל מעונשה של זו? משל למה הדבר דומה, לאדם המבקש לתאר את דמותו של פלוני אלמוני באומרו: אין הוא רשע כאיכמן והיטלר, אלא דומה יותר לחזון איש ולרב קוק... נו באמת ... איזו השוואה אומללה.. וכי אין דרך לדייק יותר בהבהרת הבדלים, בלא להציב ניגודים כה דרמטיים?

3- בגמרא עשו הקבלה בין הנאמר בבעל פעור - "הנצמדים לבעל פעור", לבין הנאמר בפרשתנו "ואתם הדבקים בה' אלוקיכם...". מה ההבדל בין נצמדים לבין דבקים? חז"ל מציעים שתי אפשרויות: 1. הנצמדים - כצמיד פתיל, דבקים - כשתי תמרות דבוקות זו בזו ומבאר רש"י שנצמדים זה חיבור חזק יותר כצמיד פתיל המוקף על פי כלי שממרחין אותו בשעוה יפה, אבל אל המקום לא היו נצמדים אלא דבוקים כתמרות מדובקות שדבוקות ואינן דבוקות. 2. נצמדים - כצמיד על יד אשה ודבקים - דבוקים ממש. כאן המשמעות הפוכה צמיד על היד הוא רופף לעומת דבוק שהוא מחובר יפה יפה. יוצא שלפי הפירוש הראשון יש ביקרות על עם ישראל ולפי הפירוש השני יש לימוד זכות על עם ישראל, מדוע חז"ל מביאים שני פירושים הפוכים?

מהות עבודת פעור

4-6 - רש"י מסביר שעבודת פעור נקראת כך על שם שפוערין לפניו פי הטבעת ומוציאין רעי. באמת תמוה מה מסתתר מאחורי עבודה כל כך בזויה. ועוד יותר תמוה איך יתכן שעם ישראל אחרי שראה את כל המופתים, אחרי שזכו להתגלות ה', נמשכים לעבודה כל כך בזויה? הרב קשתיאל מבאר שמאחורי עבודה זו מסתתרת אידיאולוגיה שלמה מה שאנחנו מוציאים מהגוף הוא מה שלא נחוץ לנו. הקב"ה יצר אותנו באופן כזה שהעודפים האלה, הדברים שאין לנו בהם צורך, מריחים רע, דוחים אותנו, הם פסולת, "רעי" - רע. הפעור הוא **תרבות המאמצת את הפסולת הזו כפי שהיא.**

כקונטרה לעבודת פעור באה התורה ואומרת לנו "ואתם הדבקים בה' אלוקיכם חיים כולכם היום". האו"ח הקדוש מבאר שהמילה חיים נמשכת גם לפנייה וגם לאחריה, כלומר "אלוקיכם חיים" ו"חיים כולכם", משמעות הדבר שהחיים נמשכים ממקור החיים - "אלוקיכם" ומתוך ההמשכה הזו מקבלים גם אנחנו חיים. אדם שלא יונק ממקור החיים נחשב למת וזה מה שאומרים חז"ל רשעים בחייהם קרויים מתים! בשיעור זה ננסה לברר מה המשמעות של חיים היונקים ממקור החיים ומה המשמעות של רשעים בחייהם קרויים מתים. ואך כל זה קשור לעבודת פעור.

ההתמכרות למותרות!! ולמה הביאה אותו ההתמכרות הזו?
להתרחק מאלוקיו, הוא כבר לא יונק מה"אלוקים חיים"....

17 – נחזור לביטוי "הנצמדים" ו"הדבקים". הרב חננן פורת מבאר שהיצמדות מגמתה לחבר באופן חיצוני, שני גופים זרים זה לזה. ולפיכך גם אם ראשיתה כ'צמיד פתיל' המהודק בחזקה, סופה להתרופף כ'צמיד על ידי אשה' ולהתפרק לחלוטין – ככלות הכל. ואילו הדבקות הינה ביטוי לקשר טבעי – פנימי, ולפיכך גם אם ראשיתה כשתי תמרות שהחיבור ביניהן רופף, הרי כיון שיונקות הן מענף אחד מאוחדות הן בשרשן וסופו – "דבקות ממש!". נחבר את הדברים אלינו. כאשר אדם מתחיל תהליך של הצמדות לחיי מותרות יש שלב שהוא מרגיש שכלי זה אין לו חיים. אך ככל שהצמדות הופכת להיות משמעותית יותר כך האדם רואה בעצמו איך הוא הולך ונעלם מהמציאות. אנשים שחווים התמכרות מתפללים ומשוועים שמישהו יציל אותם, משום שהם מרגישים שהם הורסים לעצמם את החיים. לעומת זאת הדבקות בה', גם אם בתחילה היא נראית לא חוויתית ולא מדבקות, ככל שאדם נכנס לתוך הסיפור של עבודת ה' הדבק הולך ומתחזק. יוצא שבגמרא אין שתי אמירות סותרות אלא תיאור של תהליך.

בתקופת הקורונה הרבה אנשים מרגישים שהקרקע נשמטה להם מתחת לרגליים משום שחיי המותרות קיבלו ריסון חזק מאד. עם כל הקושי שיש בתקופה זו, עלינו לראות גם האור בקצה המנהרה, חתונות צנועות יותר, אין בזבזים, עולם הבילויים המיותרים כמעט ולא קיים וכו'...

ממעטין בשמחה

18-20 – יש אמירה ידועה של חז"ל שנפסקה בשו"ע – "משנכנס אב ממעטין בשמחה" בחסידות מסבירים שאת ה"ממעטין" צריך לעשות בשמחה. זה נראה עוד וורט נחמד, אבל יש בו עומק אדיר. בפרשתנו אומר משה לבני – "לא מרבכם מכל העמים חשק ה' בכם ויבחר בכם כי אתם המעט מכל העמים". בגמרא חולין מבארים חז"ל את דברי משה: אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל: חושקני בכם, שאפילו בשעה שאני משפיע לכם גדולה אתם ממעטין עצמכם לפני, נתתי גדולה לאברהם - אמר לפני ואנכי עפר ואפר, למשה ואהרן - אמר ונחננו מה, לדוד - אמר ואנכי תולעת ולא איש, אבל עובדי כוכבים אינן כן, נתתי גדולה לנמרוד - אמר הבה נבנה לנו עיר, לפרעה - אמר מי ה'. ריבונו של עולם בחר בנו כי אנחנו ממעטין את עצמנו, מה המשמעות של למעט את עצמך, וכי דימוי עצמי נמוך זה דבר טוב? אין כאן שום דימוי עצמי נוח, אלא הכרה במי שאני כן ולא במה שאני לא. כאשר אדם מתבונן על הבריאה ורואה בה כל כך הרבה טוב הוא באמת מבין שביחס לבריאה הוא עפר ואפר, דווקא ההכרה הזו היא זו שגורמת לו להתקדם ולהתפתח ונסביר את הדברים במשל. אדם הולך להיות פקיד בנק, הוא עובד במרץ, עושה עבודתו נאמנה ושמח מאד במקום בו הוא נמצא. המנהל שם עליו עין, הוא רואה שיש כאן פוטנציאל גדול. כעבור זמן הוא מקבל הצעת קידום, הוא נענה בשמחה ושוב עושה עבודתו נאמנה ושוב מתקדם עד שהוא מגיע להיות מנהל הסניף. לפעמים נראה לנו שאם נשמח במקום בו אנו נמצאים אנחנו לא נתקדם, זו טעות חמורה!!! כאשר אדם כל הזמן פוזל למקומות שלא שייכים אליו, ובמילים אחרות "מותרות" הוא לעולם לא יכול לחיות את עצמו והוא לעולם לא יכול לעשות את עבודתו נאמנה וגם אם הוא יצליח להתקדם בכוח הזרוע בסופו של דבר הוא יכשל ועבודתו תהיה פגומה.

9-13 – כשאנו מתבוננים בבריאת העולם אנו רואים מהיך התהליך הזה התחיל. "ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וכי תאווה הוא לעינים ונחמד העץ להשכיל ותקח מפריו ותאכל...". כל הצרות התחילה כשחווה הסתכלה החוצה, כשחווה יצאה מחוץ לעולם הפנימי שלה, כשחווה נתנה דרור לתאוות שהם בעצם המותרות. אדם וחווה גורשו מגן עדן ובכך התרחקו מהטוב האלוקי, ככל שאדם עסוק עם מה שמחוץ לו, ככל שאדם מתעסק עם הדברים שאינם שייכים לו קרי מותרות, הוא מתרחק מהנקודה הפנימית. החולי הזה לא התחיל בחווה אלא בנחש – "והנחש היה ערום מכל חית השדה....". מדוע צריך לציין שהנחש היה ערום, הרי גם אדם וחווה היו ערומים? רש"י מבאר שהכתוב בא לומר מאיזו עילה קפץ הנחש עליהם, ראה אותם ערומים ועוסקים בתשמיש לעין כל ונתאוו להם. הנחש התעסק עם מה שמחוץ לעולם שלו, עם מותרות, ומשם התחילו כל הצרות. אולי זו הסיבה שבתו של ר"ע נעצה את הסיכה דווקא בנחש, משום שהנחש הוא הראשון שהתאוה למה שמחוץ לעולם שלו.

יש דברים שבשביל אדם אחד הם מותרות ובשביל אחר הם אינם מותרות. כל אחד צריך לבדוק מה נחוץ לו ומה לא נחוץ לו, הבעיה מתחילה כשאנו מתחילים לחשוב שמה שיש לשני חייב להיות גם לנו. את היסוד הזה אנו רואים בדיבר העשירי "לא תחמוד". הא"ע שואל, איך תתכן מציאות שאדם לא יחמוד דבר יפה בלבו. הא"ע עונה במשל "דע, כי איש כפרי שיש לו דעת נכונה, והוא ראה בת מלך שהיא יפה, לא יחמוד אותה בלבו שישכב עמה, כי ידע כי זה לא יתכן. ואל תחשוב זה הכפרי שהוא כאחד מן המשוגעים, שיתאוה שיהיה לו כנפים לעוף השמים, ולא יתכן להיות, כאשר אין אדם מתאוה לשכב עם אמו, אעפ"י שהיא יפה, כי הרגילוהו מנעוריו לדעת שהיא אסורה לו".

כל הצרות מתחילות כשאדם חושב שמגיע לו, כשאדם חושב שמה שיש לשני צריך להיות גם לו. בכפרי ובת מלך קל להבין איך אין קשר בין זה לזה, אבל כשמדובר בחבר, בשכן וכדו' משום מה אנחנו לא מוכנים להשלים עם העובדה שלו יש ולי אין. אדם מפתח שעבוד לחיי מותרות על פי נורמה חברתית. אם החברה לא היתה מתקדמת הוא לא היה מרגיש שום צורך להשיג דבר שאין לאחרים. השעבוד לחיי מותרות מביא את האדם לתהליך של המתה עצמית. בספר 'דע את עצמך' הקשה איך יתכן שה' אומר לאדם "כי ביום אכלך ממנו מות תמות" ובפועל, לאחר שאדם הראשון אכל, הוא לא מת? אלא שעל אף שהוא לא מת מכל מקום הוא התחיל תהליך של המתה עצמית. על ידי השעבוד למותרות ולדברים שכלפי הם פסולות, אדם מתרחק מהנקודה הפנימית שלו והתוצאה שהוא מת מהלך על שתיים...

14-16 – אצל לוט ניתן לראות עד כמה האדם יכול לאבד את כל עולמו רק בגלל הרדיפה אחר מותרות. בתחילת הדרך לוט היה עני, לא היה לו מה להפסיד, הוא קם והולך עם אברהם. בתוך תוכו הוא הרגיש שאברהם הוא מניה טובה שכדאי להשקיע בה, אולי אפילו שמע על ההבטחה האלוקית "אעשך לגוי עצום ורב". השנים עברו ואברהם העשיר "וגם ללוט ההולך עם אברהם היה צאן ובקר ואהלים" אבל אז היה "ריב בין רעי מקנה אברהם ובין רעי מקנה לוט", לוט מקבל החלטה גורלית "ויבחר לו לוט את כל כנר הירדן ויסע מקדם ויפרדו איש מעל אחיו". חז"ל דרשו על המילה "קדם" – הסיע עצמו מקדמו של עולם – אמר אי אפשי לא באברהם ולא באלוקיו". איך יתכן שברגע אחד לוט עוזב הכל ובוחר ללכת להתגורר בסדום?

ומבלבל כל עוד אין עומדים על מובנה הנכון של המילה "הבל".
ה"הבל" של קהלת איננו חסר טעם, חסר משמעות או שטות.
ההבל הוא מה שאנו נושפים, נשימה קלה, שטוחה. ספר קהלת
הוא הרהור מתמשך על מוסר. יהיו חיינו ארוכים ככל שיהיו,
אנחנו יודעים שיום אחד נמות. חיינו הם רק מיקרו שניה
בהיסטוריה של היקום. "דור הולך ודור בא והארץ לעולם
עומדת". אנחנו חולפים כאד, כנשימה קלה. החיים קצרים
ושבירים. כל ההבדל בין חי למת תלוי בנשימה קוהלת מצא
את המשמעות לא באושר אלא בשמחה - מפני שהשמחה
שוכנת לא במחשבות המחר, אלא בהכרת הטוב של היום.
אנחנו כאן, אנחנו חיים, אנחנו בין אנשים אחרים השותפים
לתחושת העליצות שלנו כשאנחנו מתמקדים ברגע,
כשאנחנו מרשים לעצמנו לרקוד, לשיר ולהודות, כשאנו עושים
דברים לשמם ולא על מנת לקבל פרס, כשאנו משתחררים
מהנפרדות שלנו ונעשים קול במקהלת הקודש - או אז שורה
עלינו שמחה!!

כשאדם לא שמח זה אומר שהוא מתנתק מהבורא, למה הוא
לא שמח? התורה אמרה לנו "מרוב כל" הוא נשאב למותרות
וזה גרר אותו לעבודות זרות הוא עובד את המותרות ולא את
ה'!!!

חברים יקרים!!

עבודת פעור היא ביטוי קיצוני להתמכרות לחיי מותרות. מר"ע
ומשפחתו אנו למדים שגם אם הנורמת חיים שלנו השתנתה
עלינו להיות עם יד על הדופק שהשימוש שלנו ברכוש נעשה
בצורה נכונה, עלינו לוודא שאנו מנהלים את החומר ולא החומר
מנהל אותנו. אם אנו נשאבים ומפתחים תלות במותרות סימן
שהחומר ניצח אותנו. כאשר אדם ממוקד במה שהוא כן ולא
מחפש כל היום דברים בחוץ הוא מתמלא בשמחה, השמחה
היא ביטוי להכרה בערך עצמי ולדבקות אלוקית. מקור העצבות
נעוץ בכך שאדם רוצה עוד ולא מכיר את הטוב שבו.
ההתקדמות בחיים אינה מגיעה כאשר אדם מנסה להיכנס
בכוח למקומות שהוא אינו שייך אליהם אלא דווקא מתוך כך
שאדם שמח במקום בו הוא נמצא. ימי החורבן הם ימים בהם
ניתנת לנו הזדמנות לראות את נקודת האור בתוך החושך
ומתוך אחיזה בנקודה הזו לפרוץ קדימה ובעז"ה לזכות ולראות
את האור הגדול בבניית בית מקדשנו!!

שבת שלום ומבורך!!!

למעט את עצמך זה לשמוח במה שאתה, זה לא לחפש גדולה
ולא לרצות כל היום להיות במקום אחר, זה המתכון הכי בטוח
להצלחה בחיים!!!

21 – יש תורה נפלאה של ר' נחמן על כך שאדם צריך להיות
בשמחה תמיד, ואיך אדם יהיה בשמחה תמיד? הוא תמיד
יחפש בעצמו נקודה טובה לאחוז בה - "כי צריך האדם לחפש
ולבקש למצוא בעצמו איזה מעט טוב, כדי להחיות את עצמו,
ולבוא לידי שמחה".

22-23 – כולם מכירים את הסיפור הידוע על ר"ג רבי אלעזר
בן עזריה, ר' יהושע ורבי עקיבא שהיו מהלכים וכשהגיעו להר
הבית ראו שועל יוצא מבית קדשי הקדשים. כל התנאים
התחילו לבכות ור"ע מצחק. שאלו החכמים את ר"ע מדוע הוא
מצחק וכיהודי טוב הוא השיב בשאלה "מפני מה אתם בוכים".
השיבו לו: מקום שכתוב בו: והזר הקרב יומת ועכשיו שועלים
הלכו בו ולא נבכה? ר"ע השיב להם זו בדיוק הסיבה שאני
מצחק שהרי השועל הוא ביטוי לנבואת אוריה ואם נבואת
אוריה התקיימה סימן שאנחנו באמצע התהליך ועוד נזכה שגם
נבואת זכריה "עוד ישבו זקנים וזקנות ברחובות ירושלים" גם
היא תתקיים!! איזו הסתכלות מדהימה!! ר"ע שמח ברגע, הוא
שמח במה שהוא רואה עכשיו, בכל מציאות רעה, אפשר למצוא
את נקודת הטוב, לאחוז בה ומתוכה לשמוח. בימים האלו
מר"ח אב ההוראה למעט בשמחה משמעותה להסתכל על
המעט הטוב וממנו לשמוח, מתוך ההסתכלות הזו אנו נגיע
לט"ו באב עליו נאמר "לא היו ימים טובים לישראל כט"ו באב
וכיום הכיפורים. מה המיוחד בימים אלו? יום כיפור מובן, לא
אוכלים, לא שותים, מתלבשים רק בחלוק לבן, אין תאוות אין
מותרות, האדם מזכך ומטהר את עצמו, מנקה את כל העוונות.
ברור מדוע אין יום שמח מזה וברור מדוע בקלות האדם יכול
להגיע לשמחה, אך מה קורה ביום ט"ו באב? " בהן בנות
ירושלים יוצאות בכלי לבן שאולין, שלא לבייש את מי שאין לו,
ובנות ירושלים יוצאות וחולות בכרמים, ומה היו אומרות: בחור!
שא נא עיניך וראה מה אתה בורר לך, אל תתן עיניך בנוי, תן
עיניך במשפחה, שקר החן והבל היופי אשה יראת ה' היא
תהלהלל". אין מותגים!! הבחורות יוצאות בכלי לבן שאולין, עזוב
אותך תמונה, עזוב אותך יופי, תן עיניך במשפחה, שם
התחנכתי, שם בניתי את האישיות שלי, תסתכל על הפנימיות
שלי, על המידות שלי ומתוך כך תבחר לך אשה. כמה אנחנו
צריכים ליישם את הדברים שלמדנו בחיי הזוגיות. למה אדם
ממורמר בחיי זוגיות? כי הוא רוצה משהו אחר, הוא כל הזמן
חי בתחושה שהוא יכול היה לקבל משהו יותר טוב. טיפשו!!!
תשמח במה שיש!! "די לנו שמגדלות את בננו ומצילות אותנו
מן החטא!!!" במקום להתעסק במה שאין תתחיל להתעסק עם
מה שיש. התעסקות עם מה שאין זה מותרות, אם אין כנראה
שלא צריך להיות!!

הקשר בין השמחה לע"ז

24-24 – בפרשת כי תבוא מופיעות קללות רבות, על מה באות
הקללות? "על אשר לא עבדת את ה' אלוךך בשמחה ובטוב
לבב מרב כל" שואל הרב זקס את השאלה שרבים שואלים: וכי
בגלל שלא עבדנו את ה' בשמחה מגיע לנו כאלה קללות?
את התשובה מוצאים אנו בספר קהלת. בספר קהלת יש
פעמים רבות את הביטוי הבל ומאיךך יש גם פעמים רבות את
המילה שמחה, איך שני הביטויים מסתדרים זה עם זה? עונה
הרב זקס את התשובה הבאה: ספר קהלת נראה מסוכסך

